

IV. SINIF ÇEEİ BÖLÜMÜ SOSYAL GÜVENLİK TEORİSİ DERSİ

Konu: Türkiye'de Sosyal Güvenlik Sisteminin Gelişim Dinamikleri

Prof.Dr. Şenay GÖKBAYRAK

senay.gokbayrak@politics.ankara.edu.tr

Tarihsel Kökler

- Sosyal güvenlik sistemlerinin belirli ekonomik ve sosyal geliřmelerin ürünü olması
- Osmanlı İmparatorluğu'ndan sosyal güvenlik alanında alınan sınırlı miras
 - Geleneksel koruma yöntemlerinin ön plana  ıkışı
 - Hayır kurumları
 - Asker ve sivil devlet memurlarına yönelik teav n sandıkları

Kurutuluş Savaşı Yıllarında Özgün Model

- 151 Sayılı ilk sosyal politika Kanunu
 - Zonguldak-Ereğli Kömür Havzası işçileri
 - İhtiyat ve Teavün Sandıkları
 - Amele Birlięi (İlk sosyal sigorta örneęi)
 - Zorunluluk
 - Primlerle finansman
 - Sağlık yardımları
 - Para yardımları
 - Aile üyelerine yardım
 - Günümüzde tamamlayıcı sosyal güvenlik kurumu işlevi

Cumhuriyet'in Kuruluşundan II.Dünya Savaşı Yıllarına Kadar Geçen Dönem

- Sınırlı ve dolaylı bir takım düzenlemeler
 - Borçlar Kanunu
 - Umumi Hıfzıssıhha Kanunu
 - Asker ve sivil devlet memurlarının yardımlaşma sandıkları kurması

1936 tarihli 3008 Sayılı İlk İş Kanunu

- Sosyal sigorta modeli
- Risklere karşı kademeli koruma sağlama
- İşçi Sigortaları Kurumu
- II.Dünya Savaşı nedeniyle sürecin kesintiye uğraması

İlk sosyal sigortalara doğru

- Savaş yıllarında satın alma gücünün azalışı ve yoksullukta artış
- Çok partili yaşama geçişin yarattığı siyasi ortam
- Türkiye'nin ILO üyeliğinden kaynaklı ortaya çıkan dışsal faktörler
- 1946 yılında İşçi Sigortaları Kurumu'nun kuruluşu

Sosyal Sigorta Modeli

- Çalışma esasına dayalı
- Çalışma statüsüne göre farklılaşan
- Primlerle finanse edilen
- Katılımım zorunlu olduğu

Sosyal güvenlik modelidir.

Sosyal Sigortaların Aşamalı Kuruluşu ve Kapsamın Genişlemesi

- Bağımlı çalışanlar ve bağımlılarına yönelik olarak
 - İş kazası ve meslek hastalığı
 - Hastalık
 - Analık
 - Yaşlılık, sakatlık, ölüm sigortalarının kuruluşu
- Emekli Sandığı'nın Kuruluşu (1949)
 - Daha önceki tarihlerde kurulan yardımlaşma sandıklarının birleştirilmesi
 - Devlet memurlarının ve bağımlılarının sosyal güvenlik kapsamına alınması

1950'li Yıllar

- Koruma sağlanan riskler açısından kapsamın aşamalı genişlemesi
 - Basın İş Kanunu
 - Deniz İş Kanunu
- Farklı zamanlarda farklı kanunların düzenlenen dağınık yapının yarattığı sorunlar

Yeni Bir Dönem

- 1961 Anayasası
 - Sosyal hukuk devleti
 - Sosyal haklara anayasal güvence sağlanması
- Sosyal güvenlik kapsamında genişlemenin sürmesi

1960'lı Yıllar

- 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu
 - Sosyal Sigortalar Kurumu
 - Sigorta kollarının tek bir kanunla düzenlenmesi
- Planlı kalkınma anlayışı ve sosyal güvenlik kapsamının genişlemesi
 - Bağkur'un kuruluşu ve bağımsız çalışanların sosyal güvenlik kapsamına alınması
 - Sosyal yardım ve hizmetlerle primsiz rejimin gelişmesi
 - Farklı meslek grupları ve bağımlılarına yönelik sosyal güvenlik kapsamının genişlemesi

1982 Anayasası ve Sonrası

- Sosyal güvenliğin anayasal bir hak olarak tanımlamaya devam etmesi
- Sosyal yardım ve hizmetlere verilen önem
- 1980'li yılların ortalarında tarımda bağımlı ve bağımsız çalışanlarla bağımlılarının sosyal güvenlik kapsamına alınması

1990'lı Yıllar

- Sosyal güvenlik sisteminin dağınık yapısı ve finansal sürdürülebilirliğine yönelik kaygıların artışı
- Reform tartışmaları
- 1999 yılında ilk parametrik reform çalışması

2000'li Yıllardan Günümüze

- İlk paradigmatik reform –Bireysel Emeklilik Kanunu (2001)
- Sosyal güvenlik sisteminin krizi ve reform tartışmalarının sürmesi
- İşgücü piyasalarında yaşanan dönüşüm
- Kapsam ve finansal sürdürülebilirlik açısından yaşanan sorunlar

2006 Reformu

- 5002 Sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu
 - Sosyal güvenliğin yönetiminde tek çatı modeli
- 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu
 - Norm ve standart birliđi
 - Anayasa Mahkemesi'nin kanunun çok sayıda maddesini iptal ediři
 - 2008 yılından itibaren aşamalı yürürlüğe giriş

Sosyal Güvenlikte Yeni Dönem

- Sağlık hizmetlerine eriřimde geniřleme
- Kapsam ve finansal srdrebilirliğe ilişkin sorunların devamı
- İşgücü piyasalarından kaynaklı artan sorunlar
- Sosyal dışlanma ve artan sosyal yardımlar

Temel Kaynak

- Güzel Ali; Okur Ali Rıza; Canikliođlu Nurşen, (2020), Sosyal Güvenlik Hukuku, Yetkin Yayıncılık, İlgili Bölümler.
- Gökbayrak, Şenay. (2015), “New Social Protection in Turkey: Reductive or Reproductive of Inequality”, in Employment and Equity (eds: Berrin Ceylan-Ataman and Risa L. Lieberwitz), ILO Publications: 79-94.
- Gökbayrak, Şenay. (2010), Refah Devletinin Dönüşümü ve Özel Emeklilik Programları, Siyasal Kitabevi Yayınları

Ayrıntılı sorularınız için

senay.gokbayrak@politics.ankara.edu.tr